

EUROBONDLARDAN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

• Hakan EKİNCİ •

Vergi Denetmen Yardımcısı

1 - GİRİŞ

Eurobondlar, devlet ya da özel sektör tarafından çıkartılan ve yurtdışında faaliyette bulunan çok uluslu bankalar ile uluslararası yatırım kuruluşlarının biraraya gelerek güvence sağlamak suretiyle oluşturdukları sendikasyon aracılığı ile ülke dışında yabancı para cinsinden piyasaya sunulan dış borçlanma senetleridir. Sabit faizli ve kupon ödemeli olarak ihraç edilen eurobondlar, vadeleri 1 yıldan 30 yıla kadar değişebilen orta ve uzun vadeli birer yatırım aracı niteliğindedirler. Aynı zamanda Avrupa Tahvili olarak da adlandırılan eurobondların piyasaya sunulmasındaki amaç ise kaynak ihtiyacının karşılanmasıdır.

Vergi gelirlerinin istenen düzeyde olmaması nedeniyle sürekli bütçe açıkları veren Türkiye’de de hükümetler, bu açıkları kapatmak ve borç stoğunu döndürmek üzere mevcut dış kaynak bulma yöntemlerinin yanısıra son yıllarda eurobond ihracına da yönelmiş bulunmaktadır.

Yurt dışı piyasalarda ihraç ediliyor olmasına rağmen, bankalar aracılığı ile Türkiye’deki vatandaşlar tarafından da rahatlıkla satın alınabilen eurobondlardan yatırımcılar iki farklı şekilde kazanç elde edebilmektedir. Bu kazanç türlerinden biri faiz geliri iken diğeri de alım-satım kazancıdır.

Faiz geliri, eurobondların elde tutuldukları süre içerisinde faiz kuponlarının tahsil edilmesi suretiyle gelir elde edilmesidir ki, bu kazanç şekli Gelir Vergisi Kanunu’nun 75. maddesi uyarınca "Menkul Sermaye İradı" olarak adlandırılmakta ve vergilendirilmektedir.

Alım-satım kazancı ise eurobondların vadeleri beklenmeksizin elden çıkartılmaları suretiyle gelir elde edilmesidir ki, bu da GVK’nun Mükerrer 80. maddesi uyarınca "Değer Artış Kazancı" olarak adlandırılmakta ve vergilendirilmektedir.

Eurobondlardan elde edilen kazançların vergilendirilmesine ilişkin diğer esaslar ise GVK’nun 94. maddesinin yanısıra, aynı Kanun’un Geçici 59 ve Geçici 67. maddeleri ile vergi idaresince verilen özetgelere dayanmaktadır.

Aşağıda, Türkiye Hazinesi tarafından yurt dışında ihraç edilen eurobondlardan elde edilen kazançlara ilişkin vergileme esasları, ilgili yasa maddeleri ile Maliye Bakanlığı uygulamaları doğrultusunda olmak üzere ele alınacak ve daha sonra da yazımızın sonuç bölümünde uygulamaya ilişkin kendi değerlendirmemiz ifade edilecektir.

II. FAİZ GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Yazımızın "Giriş" bölümünde de belirtildiği üzere, eurobondlarda faiz geliri, söz konusu yatırım araçlarının elde tutuldukları süre içerisinde faiz kuponlarının tahsili suretiyle elde edilmektedir.

Eurobondlardan elde edilen faiz geliri GVK’nun 75. maddesi uyarınca "Menkul Sermaye İradı" olarak adlandırılmakla birlikte, işletme aktifine kayıtlı eurobondlardan elde edilecek faiz gelirleri ile sahibinin ticari faaliyetine bağlı olarak elde edilecek eurobond faiz gelirlerinin "Ticari Kazanç" hükmünde olacağı da tabidir.

Vergi idaresince verilen özetgelerde, eurobondların vergilendirme yönünden Devlet Tahvi-

li kapsamında olduğu belirtilmiş olup aşağıda söz konusu özgelgelerin içeriğine değinilecektir.

Konuyla ilgili olmak üzere bir mükellefin, 2001 yılında ihraç edilen eurobondlardan elde ettiği gelirlere GVK'nun Geçici 59. maddesinde belirtilen istisnanın uygulanıp uygulanmayacağına dair vergi idaresinden istediği görüşe binaen verilen özeltede¹; dış borçlanma programı çerçevesinde yabancı para cinsinden ihraç edilen Devlet Tahvillerinin (eurobond) GVK'nun geçici 59. maddesinde sözü edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu kapsamında olduğu belirtilerek, söz konusu tahvillerin 26.07.2001'den (bu tarih dahil) sonraki bir tarihte ihraç edilmiş olması halinde Geçici 59. maddede yer alan istisnadan yararlanılacağı ifade edilmiştir.

Vergi idaresince verilen 07.02.2004 tarihli bir özeltede² de konuya ilişkin şu ifadeler yer verilmiştir:

".....Dış borçlanma programı çerçevesinde yabancı para cinsinden ihraç edilen Devlet Tahvilleri (eurobond) yukarıda bahsi geçen 59. maddede sözü edilen Devlet Tahvili kapsamındadır.

Buna göre, 26.07.2001 tarihinden itibaren Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen eurobondlardan elde ettiğiniz faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının, 2003 yılında 121 milyar 794 milyon lirası gelir vergisinden istisna olup, kalan tutarın 2003 yılı beyan sınırı olan 12 milyar lirayı aşması halinde bu gelirler beyan edilecektir.

26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen eurobondlardan elde ettiğiniz faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan kazançlara ise yukarıda belirtilen istisnanın uygulanması mümkün bulunmadığından, 2003 yılı beyan sınırı olan 12 milyar liranın aşılması halinde bu kazançlar beyan edilecektir."

Görüldüğü üzere vergi idaresi, eurobondlardan elde edilen gelirlerin vergilendirilme esaslarını, Devlet Tahvillerinden elde edilen gelirlerin vergilendirilme esaslarıyla aynı tutmuştur. Ancak,

Devlet Tahvillerinden farklı olarak, GVK'nun Geçici 67. maddesi hükmünün birinci fıkrası uyarınca, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (ve dolayısıyla da eurobondların) alım satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ile bunların dönemsel getirilerinin (faizlerinin) tahsilinde GVK'nun Geçici 67. maddesi hükmü uygulanmayacaktır. Bu nedenle de, eurobondlardan elde edilecek faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde, Geçici 67. madde kapsamında olmak üzere % 15 oranında stopaj yapılması söz konusu olmayacaktır. Bununla birlikte bu durum, söz konusu Kanun'un 94. maddesine göre stopaj yapılmasına da engel teşkil etmemektedir. Çünkü, Geçici 67. maddede, üzerinden GVK'nun 94. maddesine göre ayrıca vergi tevkifatı yapılacak olan gelirler sadece Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulan gelirler ile sınırlı tutulmuştur. Bu gelirler arasında ise eurobond faiz gelirleri olmadığından, eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin 94. maddeye göre tevkifata tabi tutulması gerektiği sonucuna ulaşılacaktır.

Buna göre, 2006 yılında elde edilen eurobond faiz gelirleri üzerinden GVK'nun Geçici 67. maddesi kapsamında stopaj yapılmayacak olmakla birlikte, aynı kanunun 94/7-a maddesi kapsamında olmak üzere % 0 oranında stopaj yapılması gerekecektir.

2006 yılında eurobondlardan elde edilecek faiz gelirlerinin beyan edilip edilmeyeceğine ilişkin olmak üzere de GVK'nun Geçici 59. maddesi hükmünün dikkate alınması gerekmektedir. Söz konusu geçici maddeye göre de, 31.12.2007 tarihine kadar, 26.07.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet Tahvillerinin ve Hazine Bonolarının faiz gelirleri ile elden çıkarılmalarından (alım-satımından) sağlanan diğer kazançlar toplamının 2006 yılında 191.089.20.- YTL'lik kısmı gelir vergisinden istisnadır. Ancak, aynı maddenin son fıkrasında da, ticari işletmelere ait olan bu tür gelirler hakkında söz konusu istisnanın uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Vergi idaresince verilen özeltelerde euro-

bondların, vergilendirme yönünden Devlet Tahvil kapsamında olduğunun belirtilmesi nedeniyle de eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde GVK'nun Geçici 59. maddesi hükümlerinin uygulanması gerekecektir. Bir başka ifade ile de, 31.12.2007 tarihine kadar, 26.07.2001 - 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen eurobondların faiz gelirleri ile elden çıkarılmalarından (alım-satımından) sağlanan diğer kazançlar toplamının 2006 yılında 191.089,20.-YTL'lik kısmı gelir vergisinden istisna olup, ticari işletmelere ait olan bu tür gelirler hakkında söz konusu istisna uygulanmayacaktır. Hem faiz hem de alım-satım kazancının birlikte elde edilmesi halinde ise istisnanın hangi gelir türüne uygulanacağına mükellefler serbestçe karar verebileceklerdir.

Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde "İndirim Oranı" uygulaması mümkün bulunmamaktadır. Çünkü, gerek eurobondların döviz cinsinden ihraç edilen bir menkul kıymet olması ve gerekse de bu uygulamanın (GVK'nun 76. maddesinin son fıkrası.) 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlükten kalkması bu sonucu doğurmuştur.

Bu bağlamda olmak üzere, belirli tarihler itibarıyla ihraç edilen eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilme esasları aşağıdaki tabloda özet olarak gösterilmiştir.

Açıklama	Eurobondun İhraç Tarihi		
	26.07.2001 Tar. Öncesi	26.07.2001- 31.12.2005 Tar. arası	31.12.2005 Tar. sonrası
Gelir Vergisi Stopajı (GVK, Mad. 94/7-a)	% 0	% 0	% 0
Gelir Vergisi Stopajı (GVK, Geç.Mad. 67)	Yok	Yok	Yok
İstisna Uygulaması (GVK, Geçici Mad. 59)	Yok	191.089,20.-YTL.	Yok

Örnek:

Tam mükellef gerçek kişi konumunda olan Bay (A), 20.01.2006 tarihinde satın aldığı Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi tarafından 20.02.2002 tarihinde ihraç edilen ve 20.02.2007 vadeli eurobondlardan, 20.02.2006 tarihinde kupon ödemesi nedeniyle 200.000-USD tutarında faiz geliri

elde etmiştir. Bay (A)'nın elde ettiği faiz gelirineline ilişkin ise herhangi bir gideri olmamıştır. Bu durumda, Bay (A)'nın elde ettiği eurobond faiz gelirin vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

Eurobond faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde, döviz cinsinden elde edilen faiz tutarının Yeni Türk Lirası (YTL) karşılığının esas alınması gerekecektir. Dolayısıyla da aynı cins dövizin T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden YTL'ye çevrilmesi gerekmektedir. Kupon ödemesinin yapıldığı 20.02.2006 tarihi itibarıyla de USD'nin T.C.M'nca veya açık şekilde belirlenen döviz alış kurunun 1.3093.-YTL. olduğunu gözönüne alırsak; döviz cinsinden elde edilen faiz gelirin 261.860.-YTL'ye ($200.000 \times 1.3093 = 261.860$) karşılık geldiği sonucuna varılacaktır.

Elde edilen 261.860.-YTL'lik faiz geliri üzerinden ise ilk aşamada ödemeyi yapan banka tarafından % 0 oranında (GVK mad. 94/7-a) gelir vergisi stopajı yapılacaktır. Söz konusu gelirin beyan edilip edilmeyeceği ise şu şekilde değerlendirilecektir.

Örneğe konu eurobondun ihraç tarihinin 26.07.2001-31.12.2005 tarihleri arasında (20.02.2002) olması nedeniyle, GVK'nın Geçici 59. maddesinde yer alan istisna uygulamasından yararlanması mümkün bulunmaktadır. Bu durumda, Bay (A)'nın elde ettiği 261.860.-YTL'lik faiz gelirin 2006 yılı için geçerli olan 191.089,20.-YTL'lik istisna tutarı üzerinde kalan kısmının beyan sınırını aşıp aşmadığına bakılacaktır. İstisna tutarı üzerinde kalan 70.770,80.-YTL'nin ($261.860,00 - 191.089,20 = 70.770,80$) ise 2006 takvim yılı için geçerli olan 18.000.-YTL'lik beyan sınırını aşması nedeniyle (GVK mad. 86/1-c), 70.770,80-YTL'nin tamamının 2007 takvim yılının Mart ayının 15. gününü akşamına kadar beyan edilmesi ve vergisinin de aynı yılın Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte ödenmesi gerekecektir.

Türkiye'de yerleşik bankalar aracılığı ile eurobondlardan faiz geliri elde eden dar mükellef gerçek kişilerin ise, GVK'nun 86/2 maddesi gereğince yıllık beyanname; aynı kanunun 101. maddesi gereğince de münferit beyanname vermelerine gerek yoktur. Çünkü, GVK'nun 86/2.

maddesinde, dar mükellef gerçek kişilerin, tamamı Türkiye’de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan; ücretleri, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratları için yıllık beyanname vermeyecekleri ve diğer gelirleri nedeniyle beyanname vermeleri durumunda da bu gelirlerini beyannamelerine dahil etmeyecekleri belirtilmiştir. Dolayısıyla da, % 0 oranında da olsa tevkifata tabi tutulmuş eurobond faiz gelirlerinin dar mükellef gerçek kişilerce yıllık beyanname ile beyan edilmesine ya da diğer gelirleri nedeniyle beyanname vermeleri durumunda da bu gelirleri beyannamelerine dahil etmelerine gerek yoktur.

GVK’nun 101. maddesi gereğince, dar mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri eurobond faiz gelirleri nedeniyle münferit beyanname vermeleri de söz konusu değildir. Çünkü, söz konusu maddeye göre, münferit beyanname ile beyan edilecek menkul sermaye iratlarının ve dolayısıyla da eurobond faiz gelirlerinin stopaja tabi olmaması gerekmektedir. Görüldüğü üzere, eurobond faiz gelirleri üzerindeki % 0 oranındaki tevkifatın, vergi tahsilatı yönünden bir anlamı olmamakla birlikte, vergi tekniği açısından önemli fonksiyonları bulunmaktadır.

Dar mükellef gerçek kişilerce elde edilen eurobond faiz gelirlerinin beyan edilmeyecek olması nedeniyle de kendileri açısından eurobondların ihraç tarihinin ve bu konudaki istisna uygulamasının bir önemi bulunmamaktadır. Bu durumda, dar mükellef gerçek kişilerce elde edilen eurobond faiz gelirleri üzerindeki % 0 oranındaki stopaj, fiili anlamda olmasa da nihai vergileme olacaktır.

210 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği³ uyarınca, GVK’nun 3. maddesinin 2 numaralı bendinde belirtilenler hariç olmak üzere, çalışma veya oturma izni alarak altı aydan daha fazla bir süredir yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının da Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları bakımından dar mükellefiyet esasında vergilendirilmeleri gerektiği belirtildiğinden, durumları söz konusu şartlara uyan yurt dışındaki Türk vatandaşlarının elde ettikleri eurobond faiz gelirleri

de dar mükelleflere ilişkin yaptığımız açıklamalar çerçevesinde vergilendirilecektir.

Dar mükellef gerçek kişilerin, sermayenin Türkiye’de yatırılmaması koşuluyla yurt dışında yerleşik aracı kurumlar vasıtasıyla elde ettikleri eurobond faiz gelirlerinin ise Türk Vergi Kanunları açısından vergilendirilmesi mümkün değildir. Çünkü, söz konusu kazanç yurt dışında elde edilmiş olduğundan, bu kazançların vergilendirilmesi Türk vergi kanunlarının uygulama alanına girmemektedir.

Eurobondlardan elde edilen faiz geliri, bu geliri sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyeti sonucunda elde edilmişse GVK’nun 75. maddesinin son fıkrası gereğince ticari kazanç olarak dikkate alınacak olup; bu ticari faaliyetin KVK’nun 1. maddesinde belirtilen kurumların bünyesinde yapılması durumunda ise elde edilen söz konusu gelir (eurobond faiz geliri) KVK’nun 1. maddesinin son fıkrası uyarınca kurum kazancı olarak dikkate alınıp kurumlar vergisine tabi tutulacaktır.

Tam mükellef kurumlar tarafından elde edilen eurobond faiz gelirlerinde ise daha önce belirttiğimiz istisna uygulamasının tatbiki mümkün değildir. Çünkü, GVK’nun Geçici 59. maddesinde, ticari işletmelere dahil olan bu tür gelirler hakkında söz konusu istisnanın uygulanamayacağı belirtilmiştir. Tam mükellef kurumlarca elde edilecek söz konusu kazançlar, GVK’nun 94. maddesinin 1. fıkrasının 7. bendi uyarınca, ödemeyi yapanlarca stopaja tabi tutulacak olup, stopaja ilişkin oran ise 01.01.2004 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 2003/6577 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile % 0 olarak tespit edilmiştir.

Tam mükellef kurumların portföylerinde bulundurdıkları eurobondlar dolayısıyla vergileme yönünden muhatap olacakları bir başka önemli husus da, söz konusu eurobondları Vergi Usul Kanunu’nun 279. maddesi gereğince "Değerleme"ye tabi tutmak zorunda olmalarıdır. Danıştay’ın konuyla ilgili olarak verdiği bir kararda⁴ ise eurobondların kıst getiri esasına göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtilmiştir.

Dolayısıyla da, tam mükellef kurumların portföylerinde bulunan eurobondları değerlendirme günü itibarıyla ve kıst getiri esasına göre değerlemeleri, bu değerlendirme sonucunda tahakkuk ettirdikleri faiz gelirleri ile kur farklarını da kurum kazancına dahil ederek beyan etmeleri gerekmektedir.

Dar mükellef kurumlarca elde edilen eurobond faiz gelirlerinin ise KVK'nun 24. maddesi gereğince kurumlar vergisi stopajına tabi tutulması gerekmektedir. Yapılacak stopajın oranı da söz konusu maddenin Bakanlar Kuruluna verdiği yetkiye istinaden 2003/6575 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı⁵ ile 01.01.2004 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere % 0 olarak tespit edilmiştir. GVK'nun Geçici 59. maddesi gereğince ticari işletmelerin istisna uygulamasından yararlanamayacak olması nedeniyle, dar mükellef kurumların elde ettiği eurobond faiz gelirinin istisna uygulamasından da yararlanması mümkün olmayacaktır.

Ayrıca, dar mükelleflerin elde ettiği eurobond faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde, yapılacak stopaja ilişkin uluslararası çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının da dikkate alınması gerektiği muhakkaktır.

III. ALIM - SATIM KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Daha önce de belirtildiği üzere, eurobondlarda alım-satım kazancı, söz konusu yatırım araçlarının vadeleri beklenmeksizin elden çıkartılmaları suretiyle elde edilmektedir.

Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazancı, GVK'nun Mükerrer 80. maddesi uyarınca "Değer Artış Kazancı" olarak adlandırılmakla birlikte, işletme aktifine kayıtlı eurobondlardan elde edilecek alım satım kazançları ile sahibinin ticari faaliyetine bağlı olarak elde edilecek eurobond alım-satım kazançlarının "Ticari Kazanç" hükmünde olacağı da tabidir.

Vergi idaresince verilen bir özalgede, eurobondların alım-satımından elde edilen kazançların ne şekilde hesaplanacağı belirtilmiş olup söz konusu özalgenin ilgili bölümleri aşağıya aktarılmıştır.

"Dilekçenizde, yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvil ve bonoların (eurobondların) tam mükellef gerçek kişilerce elden çıkarılmasından sağlanan değer artışı kazancının vergilendirilmesi sırasında safi iradın tespitinde kullanılacak yöntem konusunda görüşümüzün bildirilmesi istenilmektedir.

GVK'nun 75/5 ve Mükerrer 80. maddelerine göre, tahvil ve bonoların elde tutulması sonucu vadesinde elde edilen gelirler menkul sermaye iradı, bunların vadesinden önce elden çıkarılmasından doğan kazançlar ise değer artış kazancı olarak vergilendirilmektedir.

Elden çıkarma sonucunda vergilendirmeye esas alınacak kazanç anılan kanunun Mükerrer 81. maddesine göre, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan kıymetin maliyet bedeli ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan giderlerin indirilmesi suretiyle bulunmaktadır. Kazancın bu şekilde tespitinde, maliyet (iktisap) bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsünce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılmak suretiyle dikkate alınmaktadır.

Yukarıda yer alan açıklamalar gerek ulusal para gerekse yabancı para cinsinden ihraç edilmiş olan tahvil ve bonoların elden çıkarılmasından doğan kazançlar açısından da geçerlidir.

Buna göre, yabancı para cinsinden ihraç edilmiş olan tahvil ve bonoların elden çıkarılmasından doğan kazancın, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığı ve varsa satış giderlerinin düşülmesi sonucu hesaplanması gerekir. Alım ve satımın farklı aylarda gerçekleşmesi durumunda elde edilen kazancın tespitinde maliyet bedeli TEFE'deki artış oranında artırılarak dikkate alınacaktır.

Kazancın tespitinde işlem sırasında uygulanan kurların dikkate alınması esastır. Yabancı para ile işlem yapılması veya işlem sırasında uy-

gülden kurların tevsi edilememesi halinde işlem tarihindeki TCMB döviz alış kurları kullanılarak kazanç tespit edilecektir."⁶

Ancak, yukarıdaki özelge içeriğinin dikkate alınması sırasında, GVK'nun Mükerrer 81. maddesinin son fıkrasına 5281 sayılı Kanun ile eklenen hükmün de gözönünde bulundurulması gerekir. Buna göre, endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının % 10 veya üzerinde olması şarttır.

Yukarıdaki özelge doğrultusunda hesaplanan eurobond alım-satım kazancının ne şekilde vergilendirileceği ise aşağıda belirtilecektir.

Daha önce de belirtildiği üzere, vergi idaresince verilen özgelelerde, eurobondların GVK'nun Geçici 59. maddede sözü edilen Devlet Tahvili kapsamında olduğu belirtilmiş ve dolayısıyla da söz konusu maddede yer alan istisna uygulamasından yararlanmaları gerektiği ifade edilmişti.

Bu durumda, 31.12.2007 tarihine kadar, 26.07.2001-31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen eurobondların alım-satımından elde edilen kazançların toplamının 2006 takvim yılı itibarıyla 191.089,20.-YTL'yi aşan kısmı, vergiye tabi gelir olarak dikkate alınacak ve geliri elde edenin tam mükellef gerçek kişi olması durumunda da söz konusu gelir, 2007 takvim yılının Mart ayının 15. günü akşamına kadar beyan edilip aynı yılın Mart ve Temmuz aylarında da iki eşit taksitte vergisinin ödenmesi gerekecektir. İstisna tutarı altında gelir elde edilmesi durumunda ise vergileme yapılmayacaktır. Daha önce de belirtildiği üzere, hem faiz hem de alım-satım kazancının birlikte elde edilmesi halinde ise istisnanın hangi gelir türüne uygulanacağına mükellefler serbestçe karar verebilecektir.

GVK'nun Geçici 59. maddesi gereğince burada söz konusu olan istisna uygulaması, sadece 26.07.2001-31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen eurobondlar için geçerli olup, belirtilen tarih aralığının dışında ihraç edilen eurobondlar için istisna uygulamasının geçerliliği bulunmamaktadır.

Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazançlarının vergilendirilmesinde, GVK'nun Geçici 67. maddesi uyarınca % 15 oranında stopaj yapılması söz konusu olmayıp, sadece yukarıda belirtilen esaslar dahilinde vergileme yapılacaktır.

Buna göre, belirli tarihler itibarıyla ihraç edilen eurobondlardan elde edilen alım-satım kazançlarının vergilendirilme esasları aşağıdaki tabloda özet olarak gösterilmiştir.

Açıklama	Eurobondun İhraç Tarihi		
	26.07.2001	26.07.2001- 31.12.2005	31.12.2005
	Tar. Öncesi	Tar. Arası	Tar. Sonrası
Endeksleme (TEFE'deki artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartıyla. (GVK. Mük.Mad. 81)	Var	Var	Var
Gelir Vergisi Stopajı (GVK. Geç.Mad. 67)	Yok	Yok	Yok
İstisna Uygulaması (GVK. Geçici Mad. 59)	Yok	191.089,20.-YTL.	Yok

Örnek:

Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi tarafından 15.02.2002 tarihinde ihraç edilen 20.02.2007 vadeli eurobondlardan, tam mükellef gerçek kişi konumundaki Bay (B), 12.04.2004 tarihinde 100.000.- USD'lik alım yapmış olup aynı eurobondlar 13.02.2006 tarihinde 150.000.- USD'ye kendisi tarafından satılmıştır. Bu durumda, Bay (B)'nin söz konusu eurobondlardan elde ettiği alım-satım kazancının (değer artış kazancı) tespiti ve vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır. (Örnek çözümünde, mükellefin gerek söz konusu eurobondları alırken ve gerekse de satarken yaptığı giderler ile ödediği vergi ya da harçlar gözardı edilecektir.)

Bay (B)'nin eurobond satışı dolayısıyla elde ettiği kazancın, GVK'nun Mükerrer 80. maddesi gereğince değer artış kazancı olarak vergilendirilmesi gerekecektir.

İçeriğini daha önce de belirttiğimiz özelge uyarınca, eurobondların alım-satımından elde edilen kazançların hesaplanmasında, işlem sırasında uygulanan kurların dikkate alınması esas olmakla birlikte, işlem sırasında uygulanan kurların tevsi edilememesi (belgelendirilememesi)

halinde, işlem tarihindeki Türkiye Cumhuriyeti. Merkez Bankası döviz alış kurları kullanılarak kazanç tespit edilecektir. Örneğimizde kurların tevsik edilemediğini kabul edersek, işlem tarihindeki T.C. Merkez Bankası döviz alış kurlarını hesaplama dikkate almamız gerekecektir. T.C. Merkez Bankası'nca eurobondların alım tarihi olan 12.04.2004 için belirlenen döviz alış kuru (ABD Doları) 1,3439 iken; aynı kurum tarafından söz konusu kur, satış tarihi olan 13.02.2006 için de 1,3242 olarak belirlenmiştir. Bu durumda, Bay (B)'nin satışa konu ettiği eurobondların maliyet bedeli 134.390.-YTL ($100.000 \times 1,3439 = 134.390.-$ YTL) iken; satış bedeli de 198.630.-YTL ($150.000 \times 1,3242 = 198.630.-$ YTL) olacaktır.

Değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde ise safi kazanç dikkate alınacağından, bu satış işleminde safi kazancın tespitine yönelik olmak üzere elden çıkartılan eurobondların maliyet bedelinin endekslemeye tabi tutulup tutulmayacağına tespiti yapılacaktır. Bunun için de Mart 2004 TEFE ile Ocak 2006 TEFE'nin kullanımına ihtiyaç vardır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nce Mart 2004 TEFE endeksi 7.862,2; Ocak 2006 TEFE ise 8.957,94 olarak belirlenmiştir. Bu durumda, TEFE oranındaki artış % 10'un üzerinde olduğundan endekslemenin yapılması gerekecektir. Söz konusu verilere göre de elden çıkarılan eurobondların endekslenmiş maliyet bedeli 153.119,68.-YTL ($134.390 \times (8.957,94 / 7.862,2)$) olmaktadır.

Satış Bedeli	198.630,00-YTL
Maliyet Bedeli	134.390,00-YTL
Endekslenmiş Maliyet Bedeli	153.119,68.-YTL
Değer Artış Kazancı (Safi Tutarı)	
($198.630,00 - 153.119,68 = 45.510,32$ -YTL)	45.510,32.-YTL
İstisna Tutarı	191.089,20.-YTL
Vergi Matrahı	0,00.-YTL
Ödenecek Vergi	0,00.-YTL

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, Bay (B)'nin değer artış kazancının safi tutarı 45.510,32.-YTL olduğundan ve bu tutarın da 2006 takvim yılı için geçerli 191.089,20.-YTL'lik istisna tutarının altında kalması nedeniyle, vergi matra-

hı oluşmayacak ve dolayısıyla da söz konusu eurobond satışından kaynaklanan bir vergi ödenmesi de söz konusu olmayacaktır. Ancak, istisna tutarı üzerinde eurobond satış kazancı (değer artış kazancı) elde edilmiş olsaydı, istisna tutarını aşan kısmın tamamı Bay (B) tarafından 2007 yılının Mart ayının 15. günü akşamına kadar yıllık gelir vergisi beyannamesiyle beyan edilerek, vergisinin de aynı yılın Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenmesi gerekecekti.

Dar mükellef gerçek kişilerin (GVK'nun 3. maddesinin 2 numaralı bendinde belirtilenler hariç olmak üzere, çalışma veya oturma izni olarak altı aydan daha fazla bir süredir yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları da dahil) Türkiye'de yerleşik bankalar aracılığı ile eurobond alıp satmaları sonucunda elde ettikleri değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde ise stopaj uygulaması söz konusu olmayıp, elde edilen kazancın iktisap (elde etme) tarihinden itibaren 15 gün içinde eurobondun elden çıkarıldığı yer vergi dairesine münferit beyanname ile beyan edilmesi ve vergisinin de bu süre içinde ödenmesi gerekmektedir.

Vergilendirilecek kazancın hesabında ise daha önce anlatılanlar çerçevesinde olmak üzere, istisna uygulaması ile maliyet bedeli endekslemesi de yapılacaktır. Ancak, dar mükelleflerin (kurumlar dahil) yabancı sermaye mevzuatına göre ilgili mercilerden izin almak suretiyle, Türkiye'ye bizzat getirdikleri nakdi veya aynı sermaye karşılığında iktisap ettikleri eurobondları elden çıkarmalarından doğan değer artış kazançlarının hesabında, kur farkından doğan kazançlar dikkate alınmayacak olduğundan, burada ayrıca endeksleme yapılmayacaktır. Çünkü; gerek maliyet bedelinin endekslenmesine ilişkin uygulama ve gerekse de kur farklarının arındırılması uygulaması, ayrı ayrı enflasyondan kaynaklanan kazanç kısmının dikkate alınmamasına yönelik olup, bu iki yöntemin birlikte dikkate alınması söz konusu olamaz. Aksi takdirde, enflasyondan kaynaklanan kazanç kısmının çok üzerinde bir kazancın vergilendirilmemesine se-

bebiyet verilmiş olacaktır ki, bu da kanun hükümünün düzenleniş amacına aykırılık teşkil eder.

Tam mükellef kurumlarca eurobondların alım-satımından elde edilecek kazançlar ise kurum kazancı olarak vergilendirileceğinden, istisna uygulaması söz konusu olmayacak ve elde edilen alım-satım kazancı diğer kurum kazançlarıyla birlikte ve topluca kurumlar vergisi beyannamesiyle hesap döneminin kapandığı ayı takip eden dördüncü ayın 15. günü akşamına kadar bağlı olunan veki dairesine beyan edilecek ve beyannamenin verileceği ayın sonuna kadar da vergisinin ödenmesi gerekecektir.

Dar mükellef kurumlarca eurobondların alım-satımından elde edilecek kazançlar da kurum kazancı olarak vergilendirileceğinden istisna uygulaması söz konusu olmayacak, ancak; GVK'nun Mükerrer 81. maddesi gereğince, dar mükelleflerin (kurumlar dahil) yabancı sermaye mevzuatına göre ilgili mercilerden izin almak suretiyle, Türkiye'ye bizzat getirdikleri nakdi veya aynı sermaye karşılığında iktisap ettikleri eurobondları elden çıkarmalarından doğan değer artış kazançlarının hesabında, kur farkından doğan kazançlar dikkate alınmayacaktır.

Dar mükellef kurumların Türkiye'de vergiye tabi kazancının yalnızca eurobond alım-satım kazancından ibaret olması halinde ise, yabancı kurum veya Türkiye'de namına hareket eden kimse, bu gibi kazançları iktisap tarihinden itibaren 15 gün içinde eurobondun elden çıkarıldığı yer vergi dairesine özel beyanname ile beyan etmek ve vergisini de bu süre içinde ödemek zorundadır.

IV. SONUÇ

Yukarıda, vergi idaresince verilen özelgelere Devlet Tahvili kapsamında olduğu belirtilen eurobondlardan elde edilen kazançların (faiz geliri ve alım-satım kazancı) vergilendirilmesini ele aldık.

Ancak uygulamada vergi idaresince verilen özelgelerin aksine, eurobondların Devlet

Tahvili kapsamında olmadığı ve bu nedenle de eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinden, GVK'nun 94/7-f maddesi gereğince % 10 oranında gelir vergisi stopajı yapılması gerektiğini; bunun yanı sıra gerek faiz gelirlerinin ve gerekse de alım satım kazançlarının vergilendirilmesinde, GVK'nun Geçici 59. maddesindeki istisna uygulamasından bu gelirlerin yararlandırılmaması gerektiğini belirten görüşler de bulunmaktadır. Böyle bir görüşün dar mükellef kurumlara uyarlanması durumunda ise bu kurumların elde ettiği eurobond faiz gelirlerinden de % 10 oranında kurumlar vergisi stopajı yapılması gerektiği sonucu ortaya çıkacaktır.

Nitekim, aksi yöndeki bu görüşler doğrultusunda olmak üzere, bazı mükelleflerin cezalı tarhiyata muhatap kaldıkları da bilinmektedir.⁷

Bu durumda, eurobondların Devlet Tahvili kapsamında olup olmadığının tespiti önem arz etmektedir. Bu hususun açıklığa kavuşturulması için de, Devlet Tahvili kavramının yasal tanımına bakmak gerekmektedir. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un⁸ 3. maddesinde Devlet Tahvilinin tanımı şu şekilde yapılmıştır: Devlet Tahvili; ihraç edildikleri tarih itibarıyla bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli Devlet İç Borçlanma senetleridir. Anılan Kanun'da Devlet İç Borçlanma Senetleri ise; Hazine Müsteşarlığı tarafından yurt içinde ihraç edilen borçlanma senetleri olarak tanımlanmıştır. Eurobondlar ise yurt dışında ihraç edildiklerinden, Devlet İç Borçlanma senedi değil de Devlet Dış Borçlanma senedi niteliğinde olduklarından, Devlet Tahvili kapsamında değerlendirilemezler.

Tanımı ve kapsamı yasayla belirlenmiş bir hususun, idari görüşlerle genişletilmesi ya da değiştirilmesi ise mümkün değildir. Dolayısıyla da, vergi idaresince verilen özelgelere Devlet Tahvili kapsamında olduğu belirtilen eurobondların, Devlet Tahvili olarak kabul edilmelerine olanak yoktur.

Sonuç olarak, eurobondlardan elde edilen kazançların vergilendirilmesinde, eurobondların da Devlet Tahvili kapsamında olduğuna yönelik vergi idaresince verilen özelgelerdeki görüşün, vergi kanunlarının yeniden yazıldığı bugünlerde yasal zemine oturtulmasının (yapılacak yasal düzenlemelerde bu hususun açıklığa kavuşturulmasının) gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

NOTLAR

1. 11.12.2001 tarih ve B.07.0.GEL.0.40/4034-560/66321 sayılı Maliye Bakanlığı özelgesi.
2. 07.02.2004 tarih ve B.07.0.GEL.0.40/4034-682/8487 sayılı Maliye Bakanlığı özelgesi.
3. 06.03.1998 tarih ve 23278 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
4. Danıştay 4. Dairesi, Karar Tarihi: 15.12.2003, Esas No: 2002/2452, Karar No: 2003/3203.
5. 30.12.2003 tarih ve 25332 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
6. Maliye Bakanlığı’nın 27.10.2004 tarih ve B.07.0.GEL.0.43/4305-359/050915.
7. Bumin DOĞRUSÖZ, 15.09.2005 tarihli Dünya Gazetesi.
8. 09.04.2002 tarih ve 24721 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.